

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه اصفهان

دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی

گروه مشاوره

پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته مشاوره گرایش خانواده

مقایسه‌ی زوجین راضی و ناراضی در ویژگی‌های شخصیتی، انتظارات زناشویی،

رغبت و ملاک‌های انتخاب همسر

استادان راهنما:

دکتر مریم‌السادات فاتحی‌زاده

دکتر محمدرضا عابدی

پژوهشگر:

مریم رضایی

آبان‌ماه ۱۳۸۹

کلیه حقوق مادی مترتب بر نتایج مطالعات، ابتکارات و
نوآوری‌های ناشی از تحقیق موضوع این پایان نامه متعلق
به دانشگاه اصفهان است.

دانشگاه اصفهان

دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی

گروه مشاوره

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته مشاوره گرایش خانواده

خانم مریم رضایی تحت عنوان

مقایسه‌ی زوجین راضی و ناراضی در ویژگی‌های شخصیتی، انتظارات زناشویی،

رغبت و ملاک‌های انتخاب همسر

در تاریخ ۱۳۸۹/۸/۲ توسط هیأت داوران زیر بررسی و با درجه عالی به تصویب نهایی رسید.

۱- استاد راهنمای پایان نامه

دکتر مریم‌السادات فاتحی‌زاده

با مرتبه علمی دانشیار
امضاء

۲- استاد مشاور پایان نامه

دکتر محمدرضا عابدی

با مرتبه علمی دانشیار
امضاء

۳- استاد داور داخل گروه

دکتر عذرا اعتمادی

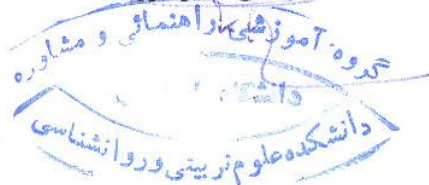
با مرتبه علمی استادیار
امضاء

۴- استاد داور خارج از گروه

دکتر حمیدظاهر نشاط‌دوست

با مرتبه علمی استاد
امضاء

امضای مدیر گروه

ن پاس ه مرت دوت، ت از اوت.

با پاس و پیمان از اتادرا مای روارم

مرکار خام دمر و زاده با صد رود و امام ال اجام پیمان یارم داور.

با پاس اولان از اتادرا مای دوم ام

ناب آ می دمر عاری بار و دی ارز نندوش وارا اتدق نای خان ان وش یدر.

وباما پاس از مرکار خام دمر مادی و ناب آ می دمر شرط دوت با و ات "داوری وش را صده

دا و با شبای ات اصلا و در ایان دور.

عدم

م

و

ما بام

۔ ان ما شان ما دل و و وا حن ای ن ا ت...

چکیده

هدف پژوهش حاضر، مشخص کردن ویژگیهای شخصیتی، ملاکهای انتخاب همسر، انتظارات زناشویی و رغبتهای پیش‌بینی‌کننده رضایت زناشویی در زوجین شهر اصفهان بود. طرح این پژوهش از نوع علی مقایسه‌ای بود. بدین منظور از بین زوجین ارجاع داده شده به مرکز مداخله در بحران طلاق در شهر اصفهان ۱۲۰ نفر (زن و مرد) بصورت تصادفی انتخاب شدند و برای نمونه زوجین عادی نیز از بین فرهنگسراهای شهر اصفهان ۴ فرهنگسرا در شمال، شرق، غرب و جنوب شهر اصفهان به تصادف انتخاب و از بین شرکت‌کنندگان در دوره‌های آموزشی ۱۲۰ نفر (زن و مرد) بصورت تصادفی انتخاب شدند. سپس پرسشنامه پنج‌عاملی شخصیت (فرم کوتاه)، ملاکهای همسرگزینی، رغبت استرنگ و انتظارات زناشویی در نمونه‌های مورد نظر اجرا شد. در آزمون t ، از بین ابعاد آزمون پنج‌عاملی در روان‌رنجوری و وظیفه‌شناسی و از بین ابعاد آزمون انتظارات زناشویی در انتظار از همسر به عنوان دوست و حامی بین دو گروه تفاوت معنادار وجود داشت و هیچ تفاوت معناداری در ابعاد ملاکهای انتخاب همسر و رغبت در دو گروه وجود نداشت ($P < 0/05$). نتایج تحلیل رگرسیون لجستیک دو ارزشی نشان داد که متغیرهای انتظارات از همسر به عنوان دوست و حامی، انتظار از زندگی زناشویی، روان‌رنجوری، وظیفه‌شناسی و ملاکهای فرآیندی اکنون قوی‌ترین پیش‌بینی را برای رضایت زناشویی فراهم کرده‌اند. به این صورت که افزایش انتظارات از همسر به عنوان دوست و حامی و ملاکهای فرآیندی مربوط به اکنون رضایت زناشویی را افزایش میدهد و افزایش انتظارات از زندگی زناشویی و روان‌رنجوری و وظیفه‌شناسی رضایت زناشویی را کاهش می‌دهد. این یافته‌ها اهمیت ویژگیهای شخصیتی، انتظارات زناشویی و ملاکهای انتخاب همسر را بر رضایت زناشویی نشان می‌دهد.

واژگان کلیدی: رضایت زناشویی، ویژگیهای شخصیتی، رغبت، انتظارات زناشویی، ملاکهای انتخاب همسر.

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل اول: کلیات پژوهش

۱	مقدمه
۲	۱-۱ بیان مسئله
۷	۲-۱ اهمیت و ارزش پژوهش
۸	۳-۱ اهداف پژوهش
۹	۴-۱ فرضیه‌های پژوهش
۹	۵-۱ تعریف اصطلاحات

فصل دوم: ادبیات پژوهش

۱۲	مقدمه
۱۲	۱- پیشینه نظری
۱۲	۱-۲ رضایت زناشویی
۱۳	۱-۱-۲ عوامل مؤثر در موفقیت ازدواج
۱۵	۲-۲-۲ عوامل مؤثر بر رضایت زناشویی
۲۳	۳-۲-۲ پیش‌بینی‌های رضایت زناشویی
۲۶	۲-۲-۲ ملاک‌های انتخاب همسر
۲۶	۱-۲-۲ شیوه‌های انتخاب همسر
۲۷	۲-۲-۲ نظریه‌های انتخاب همسر
۳۰	۳-۲-۲ مدل‌های انتخاب همسر
۳۲	۴-۲-۲ ملاک‌های انتخاب همسر
۳۶	۵-۲-۲ ملاک‌های انتخاب همسر در زنان و مردان
۳۶	۶-۲-۲ نظریه‌های مربوط به تفاوت‌های جنسیتی در ملاک‌های انتخاب همسر
۳۷	۳-۲-۲ تعریف شخصیت
۳۹	۱-۳-۲ رویکردها و نظریه‌های شخصیت
۴۸	۲-۳-۲ شخصیت و رضایتمندی زناشویی
۵۱	۴-۲-۲ انتظارات زناشویی
۵۱	۱-۴-۲ تعریف انتظارات زناشویی

۲-۴-۲ اهمیت انتظارات زناشویی.....	۵۱
۲-۴-۳ انتظارات مثبت زناشویی.....	۵۲
۲-۴-۴ عوامل موثر بر تأیید انتظارات مثبت.....	۵۳
۲-۴-۵ انتظارات کلی، انتظارات خاص.....	۵۴
۲-۴-۶ انتظارات زناشویی در سال‌های اولیه‌ی زندگی زناشویی.....	۵۵
۲-۴-۷ تأثیر فرهنگ بر انتظارات زناشویی.....	۵۶
۲-۴-۸ انتظارات واقع‌بینانه و انتظارات غیرواقع‌بینانه.....	۵۷
۲-۴-۹ منابع ایجاد انتظارات غیرواقع‌بینانه.....	۵۹
۲-۵ رغبت.....	۶۰
۲-۵-۱ ساختارهای رغبت.....	۶۰
۲-۵-۲ عوامل همبسته با رغبت.....	۶۵
۲- پیشینه‌ی پژوهشی.....	۶۸
۲-۶ پژوهش‌های مرتبط با ویژگی‌های شخصیتی در ایران.....	۶۸
۲-۷ پژوهش‌های مرتبط با ویژگی‌های شخصیتی در خارج از کشور.....	۶۹
۲-۸ پژوهش‌های مرتبط با انتظارات زناشویی در ایران.....	۷۱
۲-۹ پژوهش‌های مرتبط با انتظارات زناشویی در خارج از کشور.....	۷۲
۲-۱۰ پژوهش‌های مرتبط با رغبت‌ها در ایران.....	۷۴
۲-۱۱ پژوهش‌های مرتبط با رغبت در خارج از کشور.....	۷۵
۲-۱۲ پژوهش‌های مرتبط با ملاک‌های انتخاب همسر در ایران.....	۷۸
۲-۱۳ پژوهش‌های مرتبط با ملاک‌های انتخاب همسر در خارج از کشور.....	۸۰

فصل سوم: روش پژوهش

مقدمه.....	۸۲
۳-۱ طرح پژوهش.....	۸۲
۳-۲ جامعه آماری.....	۸۳
۳-۳ نمونه‌ی آماری و شیوه‌ی نمونه‌گیری.....	۸۳
۳-۴ ابزار جمع‌آوری اطلاعات و ویژگی‌های روان‌سنجی آن.....	۸۵
۳-۴-۱ پرسشنامه استرانگ.....	۸۵

۸۵	۲-۴-۳ ویژگی‌های روان‌سنجی
۸۶	۳-۴-۳ پرسشنامه اینریچ (رضامندی زناشویی)
۸۸	۴-۴-۳ ویژگی‌های روان‌سنجی پرسشنامه اینریچ
۸۹	۵-۴-۳ پرسشنامه اولویت‌بخشی ملاک‌های همسرگزینی (پ ا م ه)
۸۹	۶-۴-۳ ویژگی‌های روان‌سنجی
۸۹	۷-۴-۳ پرسشنامه پنج عاملی بزرگ (NEO)
۹۰	۸-۴-۳ ویژگی‌های روان‌سنجی
۹۰	۹-۴-۳ پرسشنامه انتظارات زناشویی
۹۰	۱۰-۴-۳ ویژگی‌های روان‌سنجی پرسشنامه انتظارات زناشویی
۹۰	۵-۳ روش اجرای پرسشنامه
۹۱	۶-۳ روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده‌ها

۹۲	مقدمه
۹۲	۱-۴ آمار توصیفی
۹۸	۲-۴ آمار استنباطی

فصل پنجم: بحث و نتیجه‌گیری

۱۱۱	۱-۵ خلاصه طرح و نتایج پژوهش
۱۱۲	۲-۵ بحث و نتیجه‌گیری
۱۱۷	۳-۵ محدودیت‌های پژوهش
۱۱۸	۴-۵ پیشنهادات پژوهشی
۱۱۸	۵-۵ پیشنهادات کاربردی
۱۲۰	پیوست ۱: پرسشنامه ملاک‌های انتخاب همسر
۱۲۱	پیوست ۲: پرسشنامه انتظارات زناشویی
۱۲۲	پیوست ۳: پرسشنامه رضایت زناشویی اینریچ (فرم کوتاه)
۱۲۴	پیوست ۴: پرسشنامه پنج عاملی بزرگ
۱۲۶	پیوست ۵: پرسشنامه رغبت استرانگ
۱۳۵	منابع و مآخذ

فهرست جدول‌ها

صفحه	عنوان
۸۴	جدول ۳-۱ ویژگی‌های جمعیت‌شناختی نمونه‌ها.....
۹۳	جدول ۴-۱ فراوانی و درصد فراوانی متغیرهای دموگرافیک پژوهش.....
۹۴	جدول ۴-۲ میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای پژوهش.....
۹۵	جدول ۴-۳ میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای پژوهش به تفکیک گروه.....
۹۶	جدول ۴-۴ میانگین و انحراف استاندارد داده‌های جمعیت‌شناختی.....
۹۷	جدول ۴-۵ میانگین و انحراف استاندارد داده‌های جمعیت‌شناختی به تفکیک گروه.....
۹۸	جدول ۴-۶ نتایج آزمون t در زیرمقیاس‌های آزمون پنج‌عاملی.....
۹۸	جدول ۴-۷ نتایج آزمون t در زیرمقیاس‌های انتظارات زناشویی.....
۹۹	جدول ۴-۸ نتایج آزمون t در زیرمقیاس‌های آزمون ملاک‌های انتخاب همسر.....
۹۹	جدول ۴-۹ نتایج آزمون t در زیرمقیاس‌های رغبت.....
۱۰۰	جدول ۴-۱۰ آزمون آمینیبیوس (کلیه متغیرها).....
۱۰۰	جدول ۴-۱۱ آزمون هوشمر و لمشو (کلیه متغیرها).....
۱۰۱	جدول ۴-۱۲ دسته‌بندی کلیه متغیرها.....
۱۰۲	جدول ۴-۱۳ ضرایب معادله لوجستیک (متغیرهای وارد شده در معادله).....
۱۰۳	جدول ۴-۱۴ نتایج آزمون آمینیبیوس (آزمون پنج‌عاملی).....
۱۰۴	جدول ۴-۱۵ نتایج آزمون هوشمر و لمشو (آزمون پنج‌عاملی).....
۱۰۴	جدول ۴-۱۶ دسته‌بندی آزمون پنج‌عاملی.....
۱۰۴	جدول ۴-۱۷ ضرایب معادله لوجستیک (آزمون پنج‌عاملی).....
۱۰۵	جدول ۴-۱۸ نتایج آزمون آمینیبیوس (انتظارات زناشویی).....
۱۰۵	جدول ۴-۱۹ نتایج آزمون هوشمر و لمشو (انتظارات زناشویی).....
۱۰۶	جدول ۴-۲۰ دسته‌بندی انتظارات زناشویی.....
۱۰۶	جدول ۴-۲۱ ضرایب معادله لوجستیک (آزمون انتظارات زناشویی).....
۱۰۷	جدول ۴-۲۲ آزمون آمینیبیوس (متغیرهای جمعیت‌شناختی).....
۱۰۸	جدول ۴-۲۳ آزمون هوشمر و لمشو متغیرهای جمعیت‌شناختی.....
۱۰۸	جدول ۴-۲۴ دسته‌بندی متغیرها (متغیرهای جمعیت‌شناختی).....

صفحه

عنوان

جدول ۴-۲۵ ضرایب لوجستیک (متغیرهای جمعیت‌شناختی)..... ۱۰۹

جدول ۴-۲۶ نتایج آزمون t تک‌گروهی رضایتمندی زناشویی (اینریج) ۱۱۰

فصل اول

کلیات پژوهش

مقدمه

ازدواج پیمان مقدسی است که در میان تمام اقوام و ملل و در تمامی زمان‌ها و مکان‌ها وجود داشته است (نوابی‌نژاد، ۱۳۷۶). خانواده یکی از رکن‌های اصلی جامعه به‌شمار می‌رود. دستیابی به جامعه سالم، آشکارا در گرو سلامت خانواده و تحقق خانواده سالم مشروط به برخورداری افراد آن از سلامت روانی و داشتن رابطه مطلوب با یکدیگر است. از این‌رو، سالم‌سازی اعضای خانواده و رابطه‌هایشان، بی‌گمان اثرهای مثبتی را در جامعه به دنبال خواهد داشت (برنشتاین^۱، ترجمه پورعابدی، ۱۳۸۷).

زمانی که زن و شوهر از زندگی زناشویی خود رضایت داشته باشند، خانواده از استحکام خوبی برخوردار میشود و آنها میتوانند با مسائل و مشکلات به درستی برخورد کنند و از آسیبها در امان بمانند. عوامل مختلفی بر پایداری ازدواج و استحکام خانواده موثرند. (موسوی، ۱۳۸۶). نرخ بالای آشفته‌گی‌های زناشویی و پیامدهای ناگوار آن متخصصین امر را نسبت به بررسی عوامل ازدواج‌های شکست خورده متعهد ساخته است (لارسون و

1- Bernstein

هولمن^۱، (۱۹۹۴). در نتیجه پیش‌بین‌های ازدواج‌های موفق و ناموفق مورد توجه پژوهشگران قرار گرفته است (شارپ^۲ و همکاران، ۲۰۰۰).

۱-۱ بیان مسئله

زندگی زناشویی یکی از جهانی‌ترین نهاد‌های بشری است که از دو نفر با توانایی‌ها و استعداد‌های متفاوت و با نیازها و علائق مختلف، تشکیل شده است (گلدنبرگ^۳ و گلدنبرگ^۳، ۱۳۸۲، ترجمه برواتی). از مهم‌ترین عواملی که می‌تواند کارکرد موثر این نهاد را تحت تاثیر قرار دهد، سازگاری اعضای خانواده، بخصوص زن و شوهر با یکدیگر است. ازدواج‌های رضایت‌بخش باعث ارتقای سلامت همسران و مانع رویدادهای منفی و مشکلات روان‌شناختی می‌شود، از سوی دیگر نابسامانی و نارضایتی زناشویی با شیوع اختلالات عاطفی-هیجانی در جمعیت عمومی به طور معناداری رابطه دارد (سینها^۴ و مکرچی^۵، ۱۹۹۰ و وارینگ^۶، ۱۹۸۱؛ به نقل از حسینی غفاری، ۱۳۸۵).

ترنگهم و یانسن^۷ (۱۹۹۶ به نقل از سلیمی، ۱۳۸۷) ارتباط زناشویی را فرایندی می‌دانند که در آن زن و شوهر به صورت کلامی و به صورت غیر کلامی مثل گوش دادن، حالات چهره، ژست‌های مختلف با همدیگر تبادل احساسات و افکار انجام می‌دهند.

رضایت از زندگی زناشویی سهم عمده‌ای در تداوم زندگی و تربیت نسل بعدی دارد (فاتحی‌زاده و احمدی، ۱۳۸۴). ایس، رضایت زناشویی را از احساسات مرتبط با خشنودی رضایت و لذت تجربه شده زن یا شوهر ناشی می‌داند. ایس، نقش تفکر در زندگی زناشویی را مهم دانسته است و نادیده گرفتن علائق و طرز فکر طرف مقابل را موجب دلسردی و ناکامی در رابطه‌ی زناشویی می‌داند (سلیمی، ۱۳۸۷). وینچ^۸ (۱۹۷۴) معتقد است رضایت زناشویی انطباق بین وضعیت موجود با وضعیتی که مورد انتظار است، می‌باشد. طبق این تعریف رضایت زناشویی وقتی وجود دارد که وضعیت موجود فرد در روابط زناشویی با وضعیت مورد انتظار منطبق باشد. وینچ ۸ معیار موفقیت زناشویی را که در سه دهه گذشته بکار رفته‌اند، مشخص کرده است:

-
- 1- Larson and Holman
  - 2- Sharp
  - 3- Goldenberg
  - 4- Sinha
  - 5- Macragi
  - 6- Waring
  - 7- Trengthem & Yansen
  - 8- Winch

۱- ثبات، ۲- انتظارات اجتماعی، ۳- رشد شخصیت، ۴- مصاحبت، ۵- شادی، ۶- رضایت، ۷- سازگاری و ۸- یکپارچگی.

مطابق با نظر هاوس^۱ (۱۹۹۲؛ به نقل از فرقانی، ۱۳۸۲)، ادراک زن و شوهر از میزان دامنه یا شدت مشکلات موجود در رابطه منعکس کننده رضایت زناشویی آنها است.

از آنجا که آمار طلاق در کل جهان رو به افزایش است و این افزایش تا حدی است که برخی کشورها را با بحران مواجه کرده، از این رو در دهه گذشته پژوهشگران زیادی به بررسی عوامل موثر در استحکام و رضایتمندی زناشویی پرداختند. از جمله این عوامل می‌توان، عوامل روان‌شناختی، جمعیت‌شناختی، ویژگی والدین، سلامت جسمانی و روانی زوجین، ویژگی‌های شخصیتی، میزان استقلال یا وابستگی در ازدواج، جذابیت جسمانی، عوامل قبل از ازدواج یا ترکیبی از عوامل فوق نام برد. متأسفانه پژوهش‌هایی از این قبیل به علت پراکندگی قادر به نتیجه‌گیری کلی در این مورد نمی‌باشد. بر طبق پژوهش‌های انجام شده می‌توان گفت عوامل موثر در رضایتمندی زناشویی شامل موارد زیر هستند: ۱- فرآیندهای میان فردی، ۲- محیطی که زوجین در آن زندگی می‌کنند، ۳- تاریخچه زندگی و ویژگیهای همسر، ۴- فشارهای زندگی و انتقال‌ها (مراحل گذر)، ۵- رابطه جنسی، ۶- مهارت‌های ارتباطی، ۷- مسایل مالی، ۸- درآمد و اشتغال، ۹- سن ازدواج، ۱۰- فرزندان، ۱۱- اوقات فراغت، ۱۲- باورها و موقعیت مذهبی و ۱۳- ویژگیهای شخصیتی و خلقی (اولیا، ۱۳۸۵).

شخصیت در زیربنای روان‌شناختی روابط پایدار سهم است و بنابراین پیش‌بینی کننده کلیدی برای روابط موافق یا ناکارآمد است (هوستون و هاوس^۲، ۱۹۹۸).

گاتمن^۳ (۱۹۹۳) و کارنی و برادبوری^۴ (۱۹۹۷) معتقدند برخی ویژگی‌های شخصیتی مانند روان‌رنجوری، آسیب‌پذیری‌های پایداری را در زندگی زناشویی به وجود می‌آورند و احتمال بروز طلاق را زیاد می‌کنند.

در مطالعات مربوط به شناسایی عوامل تأثیرگذار بر کیفیت زناشویی، دو دیدگاه مطرح است، دیدگاه درون‌شخصی^۵ و دیدگاه بین‌شخصی^۶. از دیدگاه درون‌شخصی، صفات شخصیتی عامل مهم تأثیرگذار بر عملکرد زناشویی است، در حالی که بر اساس دیدگاه بین‌فردی تعاملات زوجین با یکدیگر بر کنش زناشویی آنها تأثیر دارد. بسیاری از پژوهشگران بر اساس دیدگاه تلفیقی معتقدند که هر دو عامل تعامل‌های بین‌شخصی و صفات

1- House
2- Hoston & House
3- Gottman
4- Kor ney & Bradbury
5- intrapersonal
6- interpersonal

شخصیتی در کیفیت روابط زوجین اهمیت دارند (برادبوری و فینچام^۱، ۱۹۸۸؛ کاگلین^۲، هوستون و هاتسن، ۲۰۰۰؛ به نقل از احدی، ۱۳۸۶).

برادبوری و فینچام (۱۹۸۸) بر این باورند که الگوهای تعاملی زوجین متأثر از ویژگیهای شخصیتی آنان است (به نقل از احدی، ۱۳۸۶).

زابی^۳ (۲۰۰۵) در پژوهشی نشان دادند که رابطه‌ی قوی مثبتی میان رضایت زناشویی و توافق‌پذیری و باز بودن به تجربه و وجدان‌گرایی وجود دارد و رابطه منفی قوی‌ای میان روان‌رنجوری و رضایت زناشویی وجود دارد.

همچنین پژوهش‌های فراوانی این واقعیت را تأیید می‌کنند که وجود سطح بالای خودشیفتگی و سطوح پایین توافق‌پذیری در زوجین منجر به شکل‌گیری تعاملات منفی و تعارضات زناشویی مداوم می‌شود (واتسون^۴ و همکاران، ۲۰۰۰؛ کاسیلاس^۵ و واتسون، ۲۰۰۳؛ دونلان^۶ و همکاران، ۲۰۰۴).

رجبی و بنگانی (۱۳۸۷) در پژوهشی به این نتیجه رسیده‌اند که بین روان‌رنجورخویی و رضایت زناشویی رابطه‌ی منفی و بین برونگرایی، باز بودن نسبت به تجربه، توافق‌پذیری و وجدان‌گرایی رابطه مثبت وجود دارد. رغبت‌های به عنوان هیجانهای مرتبط با فعالیت‌ها (کودر^۷، ۱۹۹۷) یا به طور کلی بیاناتی از دوست داشتن یا متنفر بودن که منجر به الگوهای قابل پیش‌بینی رفتار می‌شود (هانسن، ۱۹۷۸)، تعریف شده‌اند (به نقل از اسمیس و کمپل^۸، ۲۰۰۹، ص ۴۰ به نقل از اکبرزاده).

الگوی رغبت هالند^۹ (۱۹۷۳، ۱۹۸۵، ۱۹۹۷) چندین دهه است که بر حیطه روان‌شناسی شغلی و سنجش رغبت‌ها سایه افکنده است (دارسی^{۱۰}، ۲۰۰۵؛ هدری^{۱۱}، ۲۰۰۸؛ به نقل از حق‌شناس، ۱۳۸۹). هالند شش تیپ رغبت (واقع‌گرایی، جستجوگری، هنری، اجتماعی، متهور و قراردادی) را پیشنهاد کرد (هالند، ترجمه حسینیان و یزدی، ۱۳۷۶).

-
- 1- Bradbury & Fincham
  - 2- Caglin
  - 3- Zaby
  - 4- Watson
  - 5- Casills
  - 6- Donnellan
  - 7- Kowder
  - 8- Smis & Kample
  - 9- Holland
  - 10- Dorcy
  - 11- Hedrih

او فرض کرد که شش محیط مشابه با آن تیپ‌ها وجود دارد که هرچه محیط و شخص شبیه‌تر یا همخوان‌تر باشند رضایت و مولد بودن افراد آن محیط بیشتر خواهد بود (هگزوم^۱، ۱۹۸۲). و فرددر یک محیط همخوان، خیلی حساس‌تر و علاقه‌مندتر و منعطف‌تر است (ماتیز^۲، ۱۹۷۷).

با توجه به اینکه، در جهان مشاغل، همخوانی تیپ هالند بین دو همکار منجر به رضایت شغلی می‌شود و در واقع همسر، محیط زناشویی هر شخص است و با در نظر گرفتن این مسئله که بسیاری از همبسته‌های شخصیتی، روان‌شناسی و روان‌شناختی اجتماعی، رضایت زناشویی، به عنوان همبسته‌های تیپ‌های شخصیتی هم شناخته شده‌اند، همخوانی با تیپ شخصیتی شغلی همسر از نظر نظری باید ثابت، شادی و رضایت بیشتری را به ارمغان می‌آورد (ماتیز، ۱۹۷۷).

براج^۳ (۱۹۷۸) برخی از تلویحات ویژه نظریه‌ی هالند را برای مشاوره مردان و زنان مشخص نمود و پاره‌ای پژوهش‌های مربوط به تعامل زوجی [خانوادگی] را انجام داده است (به نقل از هالند، ترجمه حسینیان و یزدی، ۱۳۷۶).

ویتکاس^۴ (۱۹۹۶) در پژوهشی که بررسی نقش شباهت در علائق در رضایت زناشویی پرداخت و نشان داد که شباهت در علائق به صورت معناداری رضایت زناشویی را پیش‌بینی می‌کند.

انتظارات نقش حیاتی را در یک ازدواج شادمان بازی می‌کنند. ازدواج، توافقی است که به نظر می‌رسد بیشترین منافع را وعده می‌دهد، اما در حقیقت حداقل آنها را برآورده می‌کند (منسفیلد^۵، ۲۰۰۷).

مطالعات و تجارب بالینی نشان می‌دهد که در جامعه‌ی معاصر، زوج‌ها مشکلات شدید و فراگیری را هنگام برقراری و حفظ روابط صمیمانه و ارضای نیازها و انتظارات یکدیگر تجربه می‌کنند (برنشتاین، ترجمه سهرابی، ۱۳۸۲؛ باگاروزی^۶، ۲۰۰۱). رضایتمندی زناشویی در صورتی که انتظارات همسران با واقعیت متناسب نباشد، کاهش می‌یابد و پیش‌بینی‌کننده نتایج مخربی در زندگی زناشویی خواهد بود (نالتی^۸، ۲۰۰۷).

-
- 1- Hexum
  - 2- Mathis
  - 3- Bruch
  - 4- Vitkas
  - 5- Monsfield
  - 6- Bagarozzi
  - 7- Vaitkus
  - 8- Nulty

پژوهش‌ها بیانگر رابطه‌ی میان انتظارات غیرواقع‌بینانه و رضایتمندی زناشویی بوده است (برادبوری و فینچام، ۱۹۸۸؛ کوردک^۱، ۱۹۹۱؛ لارسون و هولمن، ۱۹۹۴؛ ساباتلی^۲، ۱۹۸۸؛ به نقل از شارپ و همکاران، ۲۰۰۰).

امیری (۱۳۷۸) در بررسی رابطه‌ی بین انتظارات زناشویی و رضایتمندی از زندگی نشان داد که رابطه‌ی مثبت و مستقیم بین آنها وجود دارد. پوراحمدی و همکاران (۱۳۸۵) در پژوهش خود نشان دادند که بین رضایتمندی زناشویی و باورهای ارتباطی غیرمنطقی همبستگی وجود دارد.

ریاس (۲۰۱۰) نشان داد که انتظارات زناشویی عامل تعیین‌کننده‌ای در پیش‌بینی رضایت زناشویی است. گازیمی^۳ (۲۰۰۹) نیز در بررسی انتظارات پیش از ازدواج و رضایت زناشویی در میان زوجین مهاجر و غیرمهاجر به نتایج مشابهی دست یافت.

احمدی و عابدی (۱۳۸۳)، زندگی مشترک را مانند تمام موارد زندگی مستلزم آمادگی و آشنایی، گفتگو و تبادل نظر و تصمیم‌گیری می‌دانند. این جریان را چرخه زندگی مشترک می‌گویند که می‌توان آن را به دو بخش تقسیم کرد: ۱- آمادگی برای ازدواج و ۲- تداوم و حفظ ازدواج که در قسمت آمادگی برای ازدواج این ملاکها را در نظر می‌گیرند: الف- علاقه و دوست داشتن یکدیگر، ب- تناسب از لحاظ ظاهری، ج- احساس داشتن تفاهم و یکرنگی، د- تناسب خانوادگی، ه- تناسب شخصی، و- احساس بلوغ و پختگی، ز- داشتن امکانات مالی و شغلی، ح- تناسب تحصیلی، ط- تناسب اعتقادی، ی- تناسب سیاسی.

روان‌شناسان و متخصصان خانواده (برگس^۴ و همکاران، ۱۹۷۹) معتقدند که هر اندازه زن و مرد قبل از ازدواج اطلاعات صحیح‌تر و دقیق‌تر نسبت به یکدیگر داشته باشند، بهتر می‌توانند موفقیت یا شکست زناشویی خود را پیش‌بینی کنند (به نقل از نوابی‌نژاد، ۱۳۸۰).

آنها شرایط و ملاکها و ویژگی‌هایی را برای ازدواج موفق توصیه می‌کنند. این توصیه‌ها را می‌توان به دو دسته تقسیم کرد: الف- ویژگی‌های شخصی و ب- ملاک‌های ازدواج

شرایط و ویژگی‌های فردی شامل ۱- رشد جسمانی، ۲- رشد اخلاقی، ۳- رشد عقلی، ۴- رشد اجتماعی، ۵- رشد عاطفی می‌شود و ملاک‌های ازدواج ۱- ایمان و دینداری، ۲- اصالت خانوادگی، ۳- سن، ۴- تحصیلات، ۵- وضعیت اجتماعی اقتصادی خانواده و ۶- زمینه‌های فرهنگی را دربرمی‌گیرد (نوابی‌نژاد، ۱۳۸۰).

براساس آمار موسسه سلامتی و خدمات انسانی، بیش از ۷۵ درصد افراد بالغ ازدواج را ارج نهاده و برای آن برنامه ریزی نموده اند. اما اکثریت آنان اظهار داشته اند که احساس می کنند آمادگی کافی برای ازدواج را ندارند (سیلیمن^۱ و همکاران، ۲۰۰۴).

هراندازه دختر و پسر اطلاعات بیشتری جهت شناخت خود و همسر آینده شان داشته باشند و ملاکهای معقول تری را برای انتخاب همسر در نظر بگیرند، در زندگی زناشویی خود با مشکلات و ناسازگاریهای کمتری مواجه خواهند شد (نوابی نژاد، ۱۳۸۰).

با توجه به اهمیت ازدواج در سلامت روانی خانواده و جامعه، همه متخصصین علمی و دینی در رابطه با چگونگی انجام آن، مسائل متعددی را مطرح کرده اند از جمله عوامل مهمی که در یک ازدواج موفقیت آمیز اهمیت دارد، توجه به معیارهای صحیح همسرگزینی می باشد. (علی اکبری، ۱۳۸۶).

با توجه به پژوهش های صورت گرفته در زمینه ی عوامل مختلف مرتبط با رضایت زناشویی، این پژوهش بر آن است که با مقایسه زوجین راضی و ناراضی نقش عوامل ویژگیهای شخصیتی، رغبت، ملاکهای انتخاب همسر و انتظارات زناشویی را در این پدیده بررسی کرد و زمینه ای برای پیشگیری از آن ارائه دهد.

۱-۲ اهمیت و ارزش پژوهش

ازدواج پیمان مقدسی است که در تمام دورانها در میان اقوام و ملل مختلف وجود داشته است. به علاوه یک نیاز طبیعی زن و مرد و یکی از مهمترین رخدادهای زندگی اجتماعی است که بیشتر افراد آن را تجربه می کنند و آینده فرد را تا حد زیادی تحت تاثیر قرار می دهد (خمسسه، ۱۳۸۲). وجود یک ارتباط مثبت و سازنده بین زن و شوهر می تواند ضامن رضایت زناشویی و پایبندی طرفین به نظام خانواده و در نهایت تحکیم بنیانهای خانواده گردد (موسوی نیا، ۱۳۸۵). از آنجایی که خانواده اصلی ترین نهاد جامعه است، بر همه ابعاد زندگی فردی و جمعی اثر می گذارد. مطالعه ویژگیهای مثبت و منفی ناشی از پیوند و گسست خانواده می تواند نقش بسزایی در پیشگیری از انحلال خانواده داشته باشد (شیری، ۱۳۸۷).

به علاوه اکثر افراد در آستانه ازدواج امید زیادی به آینده دارند. آنها احساس می کنند که عشق همه چیز را تسخیر خواهد کرد و رابطه شان خیلی مثبت و عاشقانه و عالی باقی خواهد ماند و هیچ چیز رابطه را خراب نخواهد کرد. آنها می خواهند با هم کامل شوند و زندگی سعادت مندی داشته باشند؛ چگونه می توان تضمین کرد که آنان در رابطه ای خسته کننده و کسل کننده قرار نخواهند گرفت؟ (خمسسه، ۱۳۸۲).

بر اساس آمارهای کشورهای مختلف از جمله ایران میزان طلاق روزبه‌روز در حال افزایش است. در سال ۱۳۸۵ تعداد طلاق‌های ثبت‌شده در کل کشور ۹۴۰۴۰ (۱۱/۶٪ افزایش نسبت به سال ۱۳۸۴) و در سال ۱۳۸۶، ۹۹۸۵۲ مورد بوده است (سازمان بهزیستی استان اصفهان، ۱۳۸۷). ماهیانه هزار پرونده به دادگاه خانواده در تهران ارجاع داده می‌شود و سالانه ۶۰ هزار طلاق ثبت می‌شود (ستوده و بهاری، ۱۳۸۶).

بر اساس آمار، تنها در استان اصفهان در سال ۱۳۸۶، حدود ۶۵۰۰ نفر طلاق گرفته‌اند که بنابر اطلاعات بدست آمده از سازمان بهزیستی، بیش از ۶۰٪ درصد طلاق‌ها در شهر اصفهان بوده است و اصفهان در سال ۱۳۸۲ در کل کشور رتبه‌ی دوم را در طلاق داشته است (سازمان بهزیستی استان اصفهان، ۱۳۸۷).

طلاق و جدایی تاثیر منفی عمیقی از نظر روانی و جسمانی بر هر زوج می‌گذارد. این اثرات منفی شامل افزایش خطر بیماریهای روانی، افزایش تصادفات منجر به مرگ با اتومبیل، افزایش بیماریهای جسمی، خودکشی، آدم‌کشی و مرگ‌ومیر ناشی از بیماریها بوده است. همچنین طلاق اثرات منفی زیادی بر فرزندان به جای می‌گذارد (گاتمن، ۱۹۹۴).

با وجود آگاهی‌هایی که در زمینه‌ی نتایج طلاق و آسیبهای آن در سطح ملی و بین‌المللی داده می‌شود باز هم نرخ طلاق رو به افزایش است. یکی از حوزه‌هایی که در پیشگیری از طلاق بر آن تاکید می‌شود، مشاوره پیش از ازدواج است (بت^۱، ۱۹۹۶). از اینجا ضرورت بررسی عوامل موثر بر رضایت زناشویی، برای پیش‌بینی آینده رابطه‌ی دختران و پسران در آستانه ازدواج مشخص می‌شود که با مقایسه زوجین راضی و ناراضی در ویژگی‌های مختلف می‌توان به این مهم دست یافت.

بعلاوه از موارد دیگر ضرورت این پژوهش میتوان به موارد زیر اشاره کرد:

- ۱- کاربرد نتایج در اقدامات پیشگیرانه قبل از ازدواج.
- ۲- استفاده از نتایج در مشاوره زوج درمانی در کلینیکهای مشاوره و سازمان بهزیستی.
- ۳- آموزش به کاربران نتایج در افزایش مهارتهای لازم قبل و بعد از ازدواج.
- ۴- استفاده جهت آموزش به مشاوران خانواده و ازدواج.

۱-۳ اهداف پژوهش

- ۱- تعیین میزان تفاوت ویژگی‌های شخصیتی زوجین راضی و زوجین ناراضی شهر اصفهان.
- ۲- تعیین میزان تفاوت انتظارات زناشویی زوجین راضی و زوجین ناراضی شهر اصفهان.